

**Hallituksen esitys Eduskunnalle valtion, kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevan lainsäädännön muuttamisesta**

## ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista annettua lakia ja vastaavansisältöistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa olevia koskevaa lakia. Valtion, kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleva saisi laissa säädetyin edellytyksin maksuttoman oikeudenkäynnin edut hänen vaatiessa rangaistusta tai korvausta rikoksen johdosta, joka on kohdistunut hänen henkeensä tai terveyteensä taikka henkilökohtaiseen vapau-

teensa hänen ollessaan suorittamassa virka- tai työtehtävää taikka virka- tai työtehtävän vuoksi. Jos valtion, kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleva on saanut rikoksen johdosta surmansa, myönnettäisiin maksuttoman oikeudenkäynnin edut vastaavin edellytyksin hänen puolisolleen ja alaikäisille lapsilleen.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan pian sen jälkeen, kun eduskunta on ne hyväksynyt.

## YLEISPERUSTELUT

### 1. Nykyinen tilanne

Eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (269/74) 1 §:n 1 momentin nojalla suoritetaan valtion palveluksessa olevalle, jota syytetään virheellisestä menettelystä viran toimittamisessa tai työssä taikka jolta vaaditaan korvausta sellaisen menettelyn johdosta, jos vaatimukset on hylätty, hakemuksesta valtion varoista hänelle tuomioistuimen päätöksellä maksettaviksi tuomittujen oikeudenkäyntikulujen määrä. Kohtuusharkinnan perusteella voidaan edellä tarkoitettulle henkilölle suorittaa lain 1 §:n 2 momentin nojalla korvausta sellaisista välttämättömistä oikeudenkäynnistä aiheutuneista kuluista, joista hänelle ei ole tuomittu korvausta.

Lain 1 §:ssä tarkoitettun korvauksen suorittamisesta ja sen takaisin maksamisesta sekä saatavan

osittain tai kokonaan perimättä jättämisestä päättää 3 §:n mukaan valtiokonttori.

Lakiin vuonna 1978 lisätyn ja vuonna 1980 muutetun 1 a §:n mukaan poliisimiehelle, rajavartiomiehelle, tullimiehelle, vankeinhoitotehtävissä olevalle ja järjestystä ylläpitämään asetetulle valtion palveluksessa olevalle, jota syytetään tai jolta vaaditaan korvausta viran toimittamisessa tai työssä tapahtuneesta lainvastaisesta voimakeinojen käyttämisestä, on myönnettävä vapautus maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain (87/73) 7 ja 8 §:ssä tarkoitetuista maksuista ja kustannuksista. Jos asian laadun vuoksi tai muusta syystä on ilmeistä, ettei hän kykene ilman avustajaa asianmukaisesti valvomaan etuaan ja oikeuttaan asian käsittelyssä, tuomioistuimen on määrättävä hänelle pyynnöstä oikeudenkäyntiavustaja. Samat edut on myönnettävä myös muulle valtion palveluksessa olevalle, jolla on lakiin perustuva oikeus voimakeinojen käyttämi-

seen, valtion palveluksessa olevalle luotsille, jota syytetään tai jolta vaaditaan korvausta luotsauksessa tapahtuneen virheen johdosta, sekä valtion palveluksessa olevalle, jota syytetään tai jolta vaaditaan korvausta hälytysajossa olevan moottorikäyttöisen kulkuneuvon kuljettamisessa tehdyn rikoksen vuoksi.

Lain 1 a §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa maksutonta oikeudenkäyntiä vastaavat edut myönnetään valtion palveluksessa olevalle oikeudenkäynnin alkaessa tai kestäessä. Jos syytettynä tai vastaajana oleva tuomitaan rangaistukseen tai veloitetaan maksamaan vahingonkorvausta, voidaan hänet, milloin hänen menettelyään on pidettävä törkeänä, velvoittaa korvaamaan valtiolle sen varoista suoritettua oikeudenkäynnistä aiheutuvat maksut, jos se on teon laatuun sekä vastaajan henkilökohtaisiin oloihin nähden perusteltua (1 b §).

Eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista annetulla lailla (21/84) saatettiin kunnan ja kuntainliiton palveluksessa olevat oikeudenkäyntikulujen korvaamisessa ja maksuttoman oikeudenkäynnin etujen saannissa samaan asemaan valtion palveluksessa olevien kanssa.

Mainittujen lakien mukaan valtion tai kuntainliiton palveluksessa olevalle korvataan hänen oikeudenkäyntikulunsa vain, kun hän on oikeudenkäynnissä *syytettynä* tai *vastaajana*. Milloin julkisyhteisön palveluksessa oleva on joutunut virka- tai työtehtävissään rikoksen kohteeksi ja hän on oikeudenkäynnissä asianomistajana tai kantajana, on hänen asemansa tässä oikeudenkäynnissä samanlainen kuin asianomistajan yleensäkin. Ei ole mitään erityistä järjestelmää, jolla asianomistajan oikeudenkäyntikulut korvattaisiin asianomaisen julkisyhteisön varoista. Julkisyhteisön palveluksessa oleva ei säännöllisten tulojensa vuoksi käytännössä voi saada maksutonta oikeudenkäyntiä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain nojalla. Asianomistaja saa vain harvoissa tapauksissa syytetyltä perityksi tämän maksettaviksi tuomittuja oikeudenkäyntikuluja. Näin ollen asianomistajan oikeudenkäyntikulut jäävät usein hänen itsensä kannettavikseen. Eräissä tapauksissa oikeudenkäyntikulut on kustannettu asianomaisen virkamiehen ammattiliiton varoista tai erityisestä oikeusturvavakuutuksesta.

## 2. Asian valmistelu

### 2.1. Eduskunnan oikeusasiamiehen kirje

Valtioneuvostolle 28 päivänä lokakuuta 1983 osoittamassaan kirjeessä eduskunnan oikeusasiamies totesi, että voimassa olevassa lainsäädännössä on pyritty turvaamaan virkamiehen aseman siten, ettei hän joudu kärsimään oikeudenkäynnistä aiheutuneita taloudellisia menetyksiä silloin, kun hänet on asetettu syytteeseen virheellisestä menettelystä viran toimittamisessa. Oikeusasiamiehen mielestä voidaan esittää vähintään yhtä painavia perusteita sen tueksi, että virkamiehen asema turvataan vastaavin tavoin silloin, kun hän virantoimituksessa on joutunut väkivallan kohteeksi. Nykyinen laki on oikeusasiamiehen mukaan epätydyttävä sikälkin, että esimerkiksi poliisimies, joka virkatehtävää suorittaessaan on joutunut väkivallan kohteeksi, on oikeutettu saamaan maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain mukaiset etuudet silloin, kun hän itse on joutunut syytteeseen liiallisten voimakeinojen käyttämisestä väkivallan torjumiseksi, mutta ei ole niihin oikeutettu sellaisessa tapauksessa, jossa hänen vastatoimensa ovat pysyneet laillisen hätävarjeluun rajoissa.

Poliisimiesten ja muiden virkamiesten oikeusturvaa ei oikeusasiamiehen mielestä voida pitää tyydyttävänä edellä selostetuissa suhteissa. Eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuneiden kustannusten korvaamista valtion varoista koskevaa lainsäädäntöä tulisi näin ollen täydentää sillä tavoin, että virkaansa toimittaessaan tai tehtävänsä suorittaessaan väkivallan kohteeksi joutuneelle valtion palveluksessa olevalle, joka on siitä johtuvassa rikosoikeudenkäynnissä asianomistajana tai vahingonkorvausjutussa kantajana, myönnettäisiin maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetussa laissa säännellyt etuudet ja suoritettaisiin valtion varoista hänelle maksettavaksi tuomittujen oikeudenkäyntikulujen määrä. Jollei näitä etuja voitaisi myöntää kaikille valtion palveluksessa oleville, ne olisi ensi vaiheessa annettava ainakin edellä mainitun lain 1 a §:n 1 momentissa luetelluille valtion palveluksessa oleville vaarallisissa tehtävissä toimiville henkilöille. Oikeusasiamies saattoi edellä selostetun asian valtioneuvoston tietoon niitä toimenpiteitä varten, joihin asia ehkä antaa aihetta.

## 2.2. Valtiovarainministeriön työryhmän muistio

Valtiovarainministeriö asetti helmikuussa 1984 työryhmän, jonka tehtävänä oli muun muassa selvittää, tulisiko eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista annettua lakia tarkistaa eduskunnan oikeusasiamiehen esityksen mukaisesti. Työryhmän muistio, johon sisältyi ehdotus mainitun lain muuttamisesta, valmistui saman vuoden joulukuussa.

## 2.3. Jatkovalmistelu ja lausunnot

Oikeusministeriössä valmisteltiin virkatyönä mainitun työryhmän muistion pohjalta ehdotus valtion, kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevan lainsäädännön muuttamisesta. Eräissä kohdin ehdotus poikkesi työryhmän säännösehdoituksesta, muun muassa korvauksen myöntämisedellytyksissä ja siinä, miten oikeudenkäynnistä aiheutuneet kulut korvataan. Ehdotuksessa esitettiin myös kuntien ja kuntainliittojen palveluksessa olevia koskevan lain muuttamista, kun työryhmän muistiossa oli ehdotus vain valtion palveluksessa olevia koskevan lain muuttamisesta.

Oikeusministeriössä valmistuneesta esitysluonnoksesta antoivat lausuntonsa sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, oikeusministeriön vankeinhoito-osasto, Helsingin raastuvanoikeus, Suomen Kaupunkiliitto r.y., Suomen Kunnallislitto r.y., Finlands Svenska Kommunförbund r.f., Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y., Vankilavirkailijoiden Liitto r.y., Suomen Poliisien liitto r.y., Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto r.y., Akava r.y., TVK:n virkamiesjärjestöt TVK-V r.y., Kunnallismiesliitto KVL r.y. ja Suomen Asianajajaliitto.

Kaikki lausunnonantajat Suomen Asianajajaliittoa lukuun ottamatta pitivät ehdotusta tarpeellisenä ja perusteltuna taikka esittivät, ettei niillä ole huomauttamista ehdotuksen johdosta. Useat lausunnonantajat ilmoittivat pitävänsä tärkeänä, että uudistus voitaisiin toteuttaa nopeasti. Akava r.y. esitti lakiehdotuksiin kaksi muutosta. Sen mielestä julkisyhteisön palveluksessa olevan joutuessa väkivalta- tai omaisuusrikoksen kohteeksi hänellä tulisi aina olla oikeus saada maksuttoman oikeudenkäynnin edut. Akava r.y. esit-

ti lisäksi, että jos tällainen henkilö on saanut surmansa, tulisi maksuttoman oikeudenkäynnin edut myöntää kaikille niille henkilöille, joita kohtaan surmansa saanut on elatusvelvollinen, ei vain surmansa saaneen puolisolle ja alaikäisille lapsille.

Suomen Asianajajaliiton mukaan on epäilemättä erinäisiä kohtuussyytä, jotka puoltavat maksuttoman oikeudenkäynnin edun myöntämistä erityistilanteissa laajemmalti kuin yleisen lain mukaan voidaan myöntää. Liiton mielestä on kuitenkin jossakin määrin kyseenalaista, onko paikallaan ilman laajempaa kokonaisharkintaa ottaa pohdittavaksi yksittäisiä henkilöryhmiä koskeva lain muutos selvittämättä samalla laajemmalti asiaan liittyviä periaatteita. Liitto esitti muutenkin arveluja erilliseen lainsäädäntötoimeen ryhtymisen tarpeellisuudesta.

Nyt eduskunnalle annettava esitys on asiallisesti samansisältöinen kuin lausunnolla ollut esitysluonnos.

## 3. Uudistuksen syyt ja uudistusehdotus

### 3.1. Virassa tai työssä rikoksen kohteeksi joutuneen asemasta

*Korvaukset.* Valtion palveluksessa olevan virantoimituksessa tai työtehtävää hoitaessaan väkivaltarikoksen johdosta samaa vamma katsotaan työtapaturmaksi ja hänellä on oikeus saada siitä korvaus tapaturmavakuutuslain (608/48) mukaisesti (laki valtion viran- ja toimenhaltijain tapaturmakorvauksesta, 154/35, 1 ja 2 §). Tapaturmavakuutuslain nojalla annetaan työntekijälle korvaukseksi työtapaturman aiheuttamasta vammasta muun muassa sairaanhoitoa, päivärahaa, tapaturmaeläkettä, haattarahaa ja niihin liittyviä lisä, kodinhoitokustannusten korvausta sekä työntekijän omaiselle perhe-eläkettä ja hautausapua (14 §).

Tapaturmakorvaus on valtion palveluksessa olevan kannalta keskeinen ja ensisijainen korvaus. Sitä maksetaan mahdollisesta oikeudenkäynnistä tai tuomioistuimen ratkaisusta riippumatta, ja se on otettava huomioon määrättäessä vahingonkorvauslain (412/74) nojalla suoritettavaa vahingonkorvausta sekä vähennettävä rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain nojalla (935/73) maksettavasta korvauksesta. Käytännössä rikoksen johdosta vahingoittunut työntekijä ei tapaturmavakuutuslain nojalla suo-

ritettavan korvauksen lisäksi saa yleensä enää korvausta vahingosta vastuussa olevalta eikä myöskään valtiolta rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain nojalla.

Valtion palveluksessa olevan kärsimän esinevahingon korvaamisesta on säädetty valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annetussa laissa (794/80). Lain 1 §:n mukaan valtion palveluksessa olevalla on oikeus saada valtion varoista korvaus vahingosta, jos hän on virantoimituksen tai työtehtävän johdosta joutunut hyökkäyksen kohteeksi taikka virka- tai työtehtävää suorittaessaan on kohdannut vastarintaa ja hänen vaatetuksensa, hänellä mukana ollut esine tai hänen käytössään ollut kulkuväline on sen johdosta vahingoittunut.

Kunnan tai kuntainliiton palveluksessa olevien oikeus saada korvausta heitä virka- tai työtehtävässä kohdanneesta vahingosta on periaatteessa samanlainen kuin valtion palveluksessa olevilla. Heillä ei ole kuitenkaan vastaavanlaista lakisääteistä oikeutta saada työnantajaltaan korvausta heille työssä aiheutetusta esinevahingosta.

*Syyteoikeuden käyttäminen.* Virantoimituksessa oleviin henkilöihin kohdistuneet väkivaltarikokset ovat useimmiten virallisen syytteen alaisia. Näin ollen asiassa toimitetaan esitutkinta ja virallinen syyttäjä nostaa rikoksesta syytteen riippumatta siitä, miten asianomistaja siihen suhtautuu. Oikeudenkäyntiaineiston hankkiminen ja syytevalan käyttäminen on ensisijaisesti virallisen syyttäjän tehtävänä. Asianomistajana olevalla virkamiehellä on kuitenkin itsenäinen oikeus käyttää puhevaltaa ja esittää asiassa myös rangaistusvaatimuksia ja tuoda esiin niitä tukevaa aineistoa. Yleistä on, että asianomistaja kutsutaan etenkin törkeimpiä rikoksia koskevilla oikeudenkäynneillä tuomioistuimeen henkilökohtaisesti kuultavaksi asian selvittämistä varten.

### 3.2. Uudistuksen syyt

Eräät julkisyhteisön palveluksessa olevat virkamiehet ja työntekijät joutuvat virka- tai työtehtäviensä johdosta tavallista useammin väkivaltarikoksen kohteeksi, muun muassa poliisimiehet ja vankeinhoitotehtävissä sekä muissa järjestyksenpito- ja vartiointitehtävissä olevat. Etenkin vakavimmissa tapauksissa valtion tulisi työnantajana mahdollistaa tällaisen henkilön osallistuminen oikeudenkäyntiin asianomistajana ilman, että siitä aiheutuu hänelle kustannuksia. Tämä ei johdu

niinkään siitä, että asianomistajan osallistuminen oikeudenkäyntiin tällaisessa tapauksessa olisi tarpeen rikoksentehtäjän saattamiseksi vastuuseen teostaan tai asianomistajan taloudellisen aseman turvaamiseksi, sillä syytteesenpanosta huolehtii joka tapauksessa syyttäjä ja asianomistajan kärsimät vahingot korvataan tapaturmavakuutuksesta. Kysymys onkin lähinnä siitä, että tietyissä tilanteissa on kohtuullista maksaa julkisista varoista sellaisen henkilön oikeudenkäyntikulut, joka on joutunut rikoksen kohteeksi ollessaan suorittamassa virka- tai muuta julkista palvelutehtävää ja joka on ehkä asettanut tässä tehtävässään itsensä vaaralle alttiiksi. Näin on esimerkiksi silloin, kun rikokseen johtaneiden tapahtumien ja niihin liittyvien oikeudellisten näkökohtien monipuolinen selvittäminen edellyttäisi, että asianomistaja voisi käyttää oikeudenkäyntiavustajaa.

Asiaan liittyy muitakin näkökohtia. Kun syyteyllä on maksuton oikeudenkäynti ja lainoppinut oikeudenkäyntiavustaja, virkatehtävissään rikoksen kohteeksi joutuneet, joilla itsellä ei ole mahdollisuutta maksuttomaan oikeudenkäyntiin, ovat tunteet tilanteen epäoikeudenmukaiseksi. Tällä saattaa olla jopa asianomaisten palvelusmotivaatiota heikentävä vaikutus. Joissakin tapauksissa oikeudenkäynnin lopputuloksella voi olla asianomaiselle myös taloudellista merkitystä. Jos vahingosta vastuussa oleva on maksukykyinen, voi asianomistaja saada tuomion perusteella korvausta esimerkiksi kivusta ja särystä, mitä tapaturmavakuutuksesta ei korvata.

### 3.3. Uudistusehdotus

Edellä sanotuista syistä ehdotetaan, että määrättyissä tapauksissa rikoksen kohteeksi joutuneen julkisyhteisön palveluksessa olevan oikeudenkäyntikulut kustannettaisiin asianomaisten julkisyhteisön varoista. Tämä etu tulisi tässä vaiheessa kuitenkin rajoittaa vain niihin oikeudenkäynteihin, joissa käsitellään julkisyhteisön palveluksessa olevan henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja vapautteen kohdistuneita rikoksia. Valtion, kunnan ja kuntainliiton palveluksessa olevien saattaminen erityisasemaan on perusteltua juuri tällaisia rikoksia koskevilla oikeudenkäynneillä. Ei ole aiheellista, että kaikissa näissäkin tapauksissa julkisyhteisön palveluksessa olevan osallistumista oikeudenkäyntiin tuettaisiin. Valtion, kunnan ja kuntainliiton tulisikin kustantaa palveluksessaan olevan rikoksen kohteeksi joutuneen työntekijän

oikeudenkäynti vain, kun sitä voidaan pitää asianomaisen oikeusturvan kannalta tärkeänä, esimerkiksi kun rikoksella on aiheutettu vakavia vammoja tai rikos on ollut muuten vakava. Mainitussa valtiovarainministeriön työryhmän muistiossa oli myös omaksuttu tämä lähtökohta.

Esityksellä pyritään parantamaan erityisesti poliisien sekä vankeinhoitotehtävissä ja julkisissa järjestyksenpitotehtävissä olevien asemaa. Muutkin julkisyhteisön palveluksessa olevat voivat joutua virka- tai työtehtävässään väkivaltarikoksen kohteeksi. Voisi tällöin olla kohtuutonta jättää heidät ilman niitä etuja, joita edellä mainitut vaarallisissa tehtävissä toimivat saisivat vastaavassa tilanteessa. Siksi ei ole syytä rajoittaa lain soveltamisalaa niin, että esityksessä ehdotetut edut voitaisiin myöntää vain poliisimiehille tai määrätyissä vaarallisissa tehtävissä toimiville.

Esimerkiksi poliisimiehen apuna tämän suorittaessa virkatehtävää voi eräissä tapauksissa olla yksityinenkin henkilö. Jos tällainen henkilö vammautuu tai hänen vaatteensa tai hänen käytösään ollut kulkuväline vahingoittuu, on hänellä samanlainen oikeus korvaukseen kuin virkamiehellä (Laki virkatehtävässä apuna olleelle henkilölle eräissä tapauksissa suoritettavasta tapaturmakorvauksesta, 625/67, ja edellä mainittu valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annettu laki, 794/80). Esityksessä ehdotetaan, että sillä, joka on avustanut valtion, kunnan tai kuntainliiton palveluksessa olevaa ja on tällöin joutunut rikoksen kohteeksi, olisi vastaavanlainen oikeus saada myös maksuttoman oikeudenkäynnin edut.

Myös yksityisen palveluksessa on työntekijäryhmiä, esimerkiksi taksiautoilijat, vahtimestarit ja vartijat, jotka ovat työtehtävissään tavallista alttiimpia joutumaan rikoksen kohteeksi. Se, onko tarvetta luoda erityinen järjestelmä, jolla yksityisen palveluksessa olevat saisivat tässä esityksessä ehdotettua vastaavat edut, on selvitettävä erikseen.

Valtiovarainministeriön työryhmä ehdotti, että valtion palveluksessa olevalle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut suoritettaisiin hakemuksesta jälkikäteen tuomioistuimen annettua asiassa päätöksen. Korvauksen suorittaisi työryhmän ehdotuksen mukaan valtiokonttori. Tätä jälkikäteistä korvaamisjärjestelmää perusteltiin sillä, että on tarkoituksenmukaista harkita vasta jälkikäteen oikeudenkäyntikulujen korvaamisen edellytyksiä ja korvauksen määrää, kun kaikki asiaan vaikuttavat seikat ovat arvioitavissa.

Työryhmän ehdottamaa järjestelyä ei voida kaikissa tapauksissa pitää asianomistajan oikeusturvan kannalta tyydyttävänä. Kun oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta päätetään jälkikäteen, oikeudenkäyntiavustajan hankkimista harkitseva asianomistaja tai kantaja ei voi olla varma siitä, jäävätkö oikeudenkäynnistä aiheutuvat kulut hänen vahingokseen. Asianomaisen kannalta parempi ratkaisu olisi, että lain edellytysten täytyessä hänelle jo oikeudenkäynnissä myönnettäisiin vapautus oikeudenkäynnistä aiheutuvista maksuista ja kustannuksista sekä että hänelle tällöin voitaisiin määrätä oikeudenkäyntiavustaja. Asiaa käsittelevä tuomioistuin pystyy esillä olevan aineiston perusteella harkitsemaan, onko syytä myöntää maksuttoman oikeudenkäynnin edut asianomaiselle.

#### 4. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Tapaturma- tai rikollisuustilastoista ei ilmene, kuinka paljon lakiehdotuksessa tarkoitettuja rikoksia vuosittain tehdään. Kun lisäksi maksuttoman oikeudenkäynnin edun myöntäminen harkitaan tuomioistuimessa yksittäistapauksittain, ei tarkoin voida määritellä, kuinka monessa tapauksessa nämä edut tultaisiin vuosittain myöntämään. Poliisi- ja vankeinhoitoalalta saatujen tietojen perusteella voidaan kuitenkin varovaisesti arvioida, että vuosittain lakiehdotuksessa mainitut edut myönnetään valtion palveluksessa oleville enintään 20 tapauksessa. Kaiken kaikkiaan voidaan arvioida, että ehdotuksesta aiheutuu valtiolle vuosittain enintään 50 000 markan sekä kunnille ja kuntainliitoille 20 000 markan meno.

#### 5. Eräitä esityksen ulkopuolelle jääviä seikkoja

Hallituksen esityksen johdosta laiksi eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista (HE 102/1983 vp.) antamassaan mietinnössä toinen lakivaliokunta yhtyi siihen lainsäädännölliseen tavoitteeseen, ettei kenenkään — ei julkisyhteisön eikä yksityisen palveluksessa olevan — tarvitsisi kärsiä tappiota aiheuttoman oikeudenkäynnin johdosta. Valiokunta piti erityisesti kunnallisten luottamushenkilöiden ja terveydenhuol-

tohenkilöstön saattamista järjestelmän piiriin tärkeänä.

Toisen lakivaliokunnan esille ottamiin ja eräisiin muihin käsillä olevaan lainsäädäntöön liittyviin kysymyksiin ei ole otettu kantaa vielä tämän

esityksen yhteydessä lähinnä siksi, että se olisi viivästyttänyt nyt ehdotettujen uudistusten toteuttamista. Näitä kysymyksiä tullaan selvittämään erikseen.

## YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

### 1. Laki eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain muuttamisesta

*1 b §.* Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Asiasisällöltään vastaavanlainen säännös tulisi uuteen 1 d §:ään.

*1 c §.* Pykälän mukaan valtion palveluksessa olevalle voitaisiin myöntää maksuttoman oikeudenkäynnin edut rikokseen perustuvassa oikeudenkäynnissä, jossa valtion palveluksessa oleva käyttää asianomistajan puhevaltaa syyttäjän ajamassa rikosasiassa, nostaa itse syytteen tai vaatii riita-asioista säädetyssä järjestyksessä kanteella korvausta rikoksella hänelle aiheutetusta vahingosta. Käytännössä tavallisin tilanne on se, että asianomistaja käyttää puhevaltaansa virallisen syyttäjän ajamassa jutussa.

Maksuttoman oikeudenkäynnin edut voitaisiin myöntää vain sellaisissa oikeudenkäynneissä, jotka koskevat valtion palveluksessa olevan henkeen, terveyteen tai henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuneita, siis lähinnä rikoslain 21 luvussa ja 25 luvun 9—13 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Maksuttoman oikeudenkäynnin etu myönnetään kuitenkin vain, jos asianomaisen oikeusturvan toteuttaminen sitä vaatii rikoksen vakavuuden, rikoksella aiheutettujen vahinkojen tai muun erityisen syyn vuoksi. Jos rikos on vakava, esimerkiksi jos valtion palveluksessa oleva on yritetty virantoimituksessa surmata taikka jos häntä on törkeästi pahoinpidelty virassaan tai tehtävässään, olisi yleensä aina perusteltua, että tällainen henkilö saa asiantuntevaa apua oikeudenkäynnissä. Vaikka rikosta ei olisi pidettävä vakavana, mutta siitä on aiheutunut asianomistajalle henkilövahinkoja, esimerkiksi pysyvä vika ja haitta, josta hän vaatii vahingosta vastuussa olevalta korvausta, voi tällöinkin hänen oikeusturvansa edellyttää

maksuttoman oikeudenkäynnin etujen myöntämistä. Näin on etenkin silloin, kun korvauksen perusteen tai määrän vahvistaminen edellyttää laajempaa selvittelyä. Maksuttoman oikeudenkäynnin edut voitaisiin myöntää valtion palveluksessa olevalle muulloinkin, kun hänen oikeusturvansa toteuttamisen voidaan katsoa sitä erityisesti syystä edellyttävän. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun virkamieheen kohdistuneesta väkivaltarikoksesta syytettynä oleva puolustukseen vetoaa siihen, että asianomistaja ei ole menetellyt syytteessä tarkoitettussa tilanteessa asianmukaisesti. Tällöin asianomistaja saattaa tarvita oikeudellista apua voidakseen vastata vastapuolen hänen toimintaansa kohdistamaan arvosteluun.

Lakiehdotus koskee niitä tapauksia, joissa rikos on kohdistunut valtion palveluksessa olevaan hänen ollessaan suorittamassa virka- tai työtehtävää, ja myös niitä, joissa rikos on tehty muulloin virka- tai työtehtävän vuoksi, esimerkiksi kostoksi.

Milloin edellä mainitut edellytykset täyttyvät, on tuomioistuimen myönnettävä kantajalle tai asianomistajalle vapautus maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 7 ja 8 §:ssä tarkoitettuihin kustannuksista, siis lähinnä vapautus asiassa perittävästä leimaverosta sekä todistelusta aiheutuneista kuluista. Lisäksi tuomioistuimen on määrättävä asianomaiselle oikeudenkäyntiavustaja, jos asian laadun vuoksi tai muusta syystä on ilmeistä, ettei kantaja tai asianomistaja kykene ilman avustajaa asianmukaisesti valvomaan etuaan ja oikeuttaan asian käsittelyssä. Vastaavanlaisin edellytyksin oikeudenkäyntiavustaja määrätään maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain sekä tämän lain 1 a §:n 1 momentin mukaan.

Pykälän 2 momentissa on säännös sitä tapausta varten, jossa valtion palveluksessa oleva on saanut 1 momentissa tarkoitettun rikoksen johdosta surmansa. Pykälän 1 momentissa tarkoitettut edut

voitaisiin vastaavin edellytyksin myöntää tällöin surmansa saaneen puolisolalle ja alaikäisille lapsille. Juuri näitä henkilöitä rikos yleensä koskee voimakkaimmin ja heille oikeudenkäyntiavustaja on erityisesti tarpeen.

Pykälän 3 momentin mukaan on sillä, joka on ollut 1 a §:n 1 momentissa tarkoitettun henkilön, esimerkiksi poliisimiehen, apuna tämän suorittaessa virka- tai työtehtävää, samanlainen oikeus saada häneen kohdistunutta rikosta koskevassa oikeudenkäynnissä maksuttoman oikeudenkäynnin edut. Jos tällainen henkilö saa surmansa rikoksen johdosta, on vastaava oikeus hänen puolisolallaan ja alaikäisillä lapsillaan.

1 d §. Lakiin lisättäväksi ehdotettuun uuteen 1 d §:ään on siirretty nykyisen lain 1 b §:n 2 momentti uudesta 1 c §:stä johtuvien tarkastuksien. Näin ollen 1 c §:ssä mainituissa tapauksissa maksujen ja kustannusten suorittamisesta, vastapuolen velvollisuudesta korvata ne valtiolle samoin kuin muutoksen hakemisesta olisi voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annettussa laissa on säädetty. Koska tuomioistuimissa ei enää ole lunastukseen ja toimituspalkkioon oikeutettuja virkamiehiä, on maksujen ja kustannusten korvaamista niille koskeva maininta poistettu säännöksestä. Selvyyden vuoksi on 1 momenttiin otettu maininta siitä, että 1 a ja 1 b §:ssä tarkoitettujen etujen myöntämisestä ennen asian vireillepanoa ja asian käsittelyn eri vaiheissa olisi voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annettussa laissa on säädetty. Tämä lisäys tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kantaja voisi pyytää avustajan määräämistä jo ennen asian vireille tuloa. Pykälän 2 momenttiin on otettu nykyisen lain 1 c § tästä uudistuksesta johtuvien tarkastuksien. Tämän lainkohdan mukaan 1 a—1 c §:ssä säädettyä ei sovellettaisi henkilöön, jolle on myönnetty maksuton oikeudenkäynti.

## **2. Laki eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista annetun lain muuttamisesta**

2 a §. Pykälä vastaisi valtion palveluksessa olevia koskevaan lakiin ehdotettua 1 c §:ää. Kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville ja heidän 2 momentissa mainituille omaisilleen myönnet-

täisiin siten maksuttoman oikeudenkäynnin edut samoin edellytyksin kuin valtion palveluksessa oleville ja heidän omaisilleen. Nämä edut myönnettäisiin vastaavin edellytyksin sille, joka on ollut kunnan tai kuntainliiton palveluksessa olevan apuna tämän suorittaessa virka- tai työtehtävää, taikka jos hän on saanut rikoksen johdosta surmansa, hänen 3 momentissa mainituille omaisilleen.

Pykälän 4 momentin mukaan on lain 3 §:n 1 momenttia, 4 §:n 3 momenttia ja 5 §:ää sovellettaessa kunnan tai kuntainliiton palveluksessa olevaan rinnastettava 2 ja 3 momentissa tarkoitettu edunsaaja. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että kunnan on korvattava valtiolle palveluksensa ollen avustaneen oikeudenkäynnistä valtiolle aiheutuneet kulut.

3 §. Kun kunnan tai kuntainliiton palveluksessa olevalle on myönnetty 2 §:ssä tarkoitettut edut, korvataan tästä aiheutuvat kustannukset ensi kädessä valtion varoista. Asianomainen kunta tai kuntainliitto on nykyisen 3 §:n 1 momentin mukaan velvollinen korvaamaan valtiolle palveluksessaan olevan henkilön oikeudenkäynnistä valtiolle aiheutuneet kustannukset. Kunnan tai kuntainliiton olisi vastaavasti korvattava valtiolle myös sille 2 a §:n nojalla aiheutuneet kustannukset. Tämän vuoksi 3 §:n 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi viittauksella uuteen 2 a §:ään.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnalle tai kuntainliitolle on varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi ennen 2 §:ssä tarkoitettujen etujen myöntämistä tai pykälän 1 momentissa tarkoitettua korvausvelvollisuuden määräämistä. Pykälää ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että kuntaa tai kuntainliittoa olisi kuultava myös ennen 2 a §:ssä tarkoitettujen etujen myöntämistä.

4 §. Pykälän nykyisen 2 momentin mukaan 2 §:ssä mainittujen maksujen ja kustannusten suorittamisesta sekä niiden korvaamisesta lunastusmaksuun ja toimituspalkkioon oikeutetulle virkamiehelle olisi voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetussa laissa on säädetty. Lainkohtaa ehdotetaan nyt muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin myös 2 a §:ssä tarkoitettujen maksujen ja kustannusten suorittamiseen. Koska lunastusmaksuun ja toimituspalkkioon oikeutettuja virkamiehiä ei tuomioistuimissa enää ole, ehdotetaan momentista poistettavaksi maininta maksujen ja kustannusten korvaamisesta niille. Momenttia on lisäksi täydennetty vastaavalla tavalla kuin valtion palveluksessa olevia koskevan lain 1 d §:ää viittauksella maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain säännök-

siin maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämisestä ennen asian vireille panoa ja asian käsittelyn eri vaiheissa.

8 §. Pykälän toisen virkkeen mukaan muutoksen hakemisesta 2 §:n nojalla annettuun päätökseen on soveltuvin osin voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetussa laissa on säädetty muutoksen hakemisesta. Pykälää tarkistettiin siten, että se koskisi myös 2 a §:n nojalla annettuja päätöksiä.

### 3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan pian sen jälkeen, kun eduskunta on ne hyväksynyt. Lakeja voitaisiin soveltaa kaikkiin niihin oikeudenkäynteihin, joissa lopullista päätöstä ei ole julistettu tai annettu ennen lain voimaantuloa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

## 1.

### Laki

eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*kumotaan* eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista 29 päivänä maaliskuuta 1974 annetun lain (269/74) 1 b §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 19 päivänä joulukuuta 1980 annetussa laissa (891/80),

*muutetaan* 1 c §, sellaisena kuin se on 12 päivänä toukokuuta 1978 annetussa laissa (344/78), sekä *lisätään* lakiin uusi 1 d § seuraavasti:

#### 1 c §

Jos valtion palveluksessa oleva vaatii rangaistusta tai korvausta rikoksen johdosta, joka on kohdistunut hänen henkeensä tai terveytensä taikka henkilökohtaiseen vapauteensa hänen ollessaan suorittamassa virka- tai työtehtävää taikka virka- tai työtehtävän vuoksi, on hänelle myönnettävä vapautus 1 a §:n 1 momentissa tarkoitetuista maksuista ja kustannuksista edellyttäen, että hänen oikeusturvansa toteuttaminen sitä vaatii rikoksen vakavuuden, rikoksella aiheutettujen vahinkojen tai muun erityisen syyn vuoksi. Sanotussa lainkohdassa mainituin edellytyksin on tuomioistuimen määrättävä hänelle pyynnöstä oikeudenkäyntiavustaja.

Jos valtion palveluksessa oleva on rikoksen johdosta saanut surmansa, on hänen puolisolleen ja alaikäisille lapsilleen myönnettävä 1 momentissa mainitut edut siinä säädetyin edellytyksin.

Milloin 1 momentissa tarkoitettu rikos on kohdistunut siihen, joka on ollut valtion palveluksessa olevan apuna tämän ollessa suorittamas-

sa virka- tai työtehtävää, on hänelle tai, jos hän on rikoksen johdosta saanut surmansa, hänen puolisolleen ja alaikäisille lapsilleen myönnettävä 1 momentissa mainitut edut siinä säädetyin edellytyksin.

#### 1 d §

Edellä 1 a ja 1 c §:ssä tarkoitettujen etujen myöntämisestä ennen asian vireille panoa ja asian käsittelyn eri vaiheissa sekä sanotuissa lainkohdissa mainittujen maksujen ja kustannusten suorittamisesta, vastapuolen velvollisuudesta korvata ne valtiolle samoin kuin muutoksen hakemisesta 1 a—1 c §:n nojalla annettuun ratkaisuun on voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetussa laissa on säädetty.

Mitä 1 a—1 c §:ssä on säädetty, ei sovelleta henkilöön, jolle on myönnetty maksuton oikeudenkäynti.

Tämä laki tulee voimaan \_\_\_\_\_ päivänä  
kuuta 19 \_\_\_\_.

2.

## Laki

**eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*muutetaan* eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista 6 päivänä tammikuuta 1984 annetun lain (21/84) 3 §, 4 §:n 2 momentti ja 8 § sekä

*lisätään* lakiin uusi 2 a § seuraavasti:

### 2 a §

Jos kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleva vaatii rangaistusta tai korvausta rikoksen johdosta, joka on kohdistunut hänen henkeensä tai terveyteensä taikka henkilökohtaiseen vapauteensa hänen ollessaan suorittamassa virka- tai työtehtävää taikka virka- tai työtehtävän vuoksi, on hänelle myönnettävä vapautus 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuista maksuista ja kustannuksista edellyttäen, että hänen oikeusturvansa toteuttaminen sitä vaatii rikoksen vakavuuden, rikoksella aiheutettujen vahinkojen tai muun erityisen syyn vuoksi. Sanotussa lainkohdassa mainituin edellytyksin on tuomioistuimen määrättävä hänelle pyynnöstä oikeudenkäyntiavustaja.

Jos kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleva on rikoksen johdosta saanut surmansa, on hänen puolisolleen ja alaikäisille lapsilleen myönnettävä 1 momentissa mainitut edut siinä säädettyin edellytyksin.

Milloin 1 momentissa tarkoitettu rikos on kohdistunut siihen, joka on ollut kunnan tai kuntainliiton palveluksessa olevan apuna tämän ollessa suorittamassa virka- tai työtehtävää, on hänelle tai, jos hän on rikoksen johdosta saanut surmansa, hänen puolisolleen ja alaikäisille lapsilleen myönnettävä 1 momentissa mainitut edut siinä säädettyin edellytyksin.

Mitä 3 §:n 1 momentissa, 4 §:n 3 momentissa ja 5 §:ssä säädetään kunnan tai kuntainliiton palveluksessa olevasta, koskee vastaavasti edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettua edunsaajaa.

### 3 §

Kunnan tai kuntainliiton on korvattava valtiolle palveluksessaan olevan oikeudenkäynnistä valtiolle aiheutuneet 2 ja 2 a §:ssä tarkoitettut kustannukset.

Ennen kuin tuomioistuin päättää 2 ja 2 a §:ssä tarkoitettujen etujen myöntämisestä tai 1 momentissa tarkoitettua korvausvelvollisuudesta, on sen varattava kunnalle tai kuntainliitolle tilaisuus tulla kuulluksi.

### 4 §

Edellä 2 ja 2 a §:ssä tarkoitettujen etujen myöntämisestä ennen asian vireille panoa ja asian käsittelyn eri vaiheissa sekä sanotuissa lainkohdissa mainittujen maksujen ja kustannusten suorittamisesta on voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetussa laissa on säädetty.

### 8 §

Tuomioistuimen tämän lain nojalla antamaan päätökseen saadaan hakea muutosta valittamalla. Muutoksen hakemisesta 2 tai 2 a §:n nojalla annettuun päätökseen on soveltuvin osin voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetussa laissa on säädetty muutoksen hakemisesta.

Tämä laki tulee voimaan                      päivänä  
kuuta 19 .

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1986

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

1.

## Laki

eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta  
valtion varoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*kumotaan* eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista 29 päivänä maaliskuuta 1974 annetun lain (269/74) 1 b §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 19 päivänä joulukuuta 1980 annetussa laissa (891/80),

*muutetaan* 1 c §, sellaisena kuin se on 12 päivänä toukokuuta 1978 annetussa laissa (344/78), sekä *lisätään* lakiin uusi 1 d § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki*

*Ehdotus*

## 1b §

Edellä 1 a §:ssä mainittujen maksujen ja kustannusten suorittamisesta, *niiden korvaamisesta lunastukseen ja toimituspalkkioon oikeutetulle virkamiehelle* ja vastapuolen velvollisuudesta korvata ne valtiolle samoin kuin muutoksen hakemisesta 1 §:n tai tämän pykälän 1 momentin nojalla annettuun ratkaisuun on voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä sanotussa laissa on säädetty.

## 1 c §

Mitä 1 a ja 1 b §:ssä on säädetty, ei sovelleta henkilöön, jolle on myönnetty maksuton oikeudenkäynti.

(Kumotaan; ks. ehd. 1 d § 1 mom.)

## 1 c §

*Jos valtion palveluksessa oleva vaatii rangaistusta tai korvausta rikoksen johdosta, joka on kohdistunut hänen henkeensä tai terveyteensä taikka henkilökohtaiseen vapauteensa hänen ollessaan suorittamassa virka- tai työtehtävää taikka virka- tai työtehtävän vuoksi, on hänelle myönnettävä vapautus 1 a §:n 1 momentissa tarkoitetuista maksuista ja kustannuksista edellyttäen, että hänen oikeusturvansa toteuttaminen sitä vaatii rikoksen vakavuuden, rikoksella aiheutettujen vahinkojen tai muun erityisen syyn vuoksi. Sanotussa lainkohdassa mainituin edellytykset on tuomioistuimen määrättävä hänelle pyynnöstä oikeudenkäyntiavustaja.*

*Jos valtion palveluksessa oleva on rikoksen johdosta saanut surmansa, on hänen puolisolleen ja alaikäisille lapsilleen myönnettävä 1 momentissa mainitut edut siinä säädettyin edellytyksin.*

*Milloin 1 momentissa tarkoitettu rikos on kohdistunut siihen, joka on ollut valtion palveluksessa olevan apuna tämän ollessa suorittamassa virka- tai työtehtävää, on hänelle tai, jos hän on rikoksen johdosta saanut surmansa, hänen puolisolleen ja alaikäisille lapsilleen myönnettävä 1 momentissa mainitut edut siinä säädettyin edellytyksin.*

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

(ks. voimassa oleva 1 b § 2 mom.)

(ks. voimassa oleva 1 c §)

## 1 d §

Edellä 1 a ja 1 c §:ssä tarkoitettujen etujen myöntämisestä ennen asian vireille panoa ja asian käsittelyn eri vaiheissa sekä sanotuissa lainkohdissa mainittujen maksujen ja kustannusten suorittamisesta, vastapuolen velvollisuudesta korvata ne valtiolle samoin kuin muutoksen hakemisesta 1 a—1 c §:n nojalla annettuun ratkaisuun on voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetussa laissa on säädetty.

Mitä 1 a—1 c §:ssä on säädetty, ei sovelleta henkilöön, jolle on myönnetty maksuton oikeudenkäynti.

---

*Tämä laki tulee voimaan                      päivänä  
kuuta 198 .*

---

## 2.

## Laki

eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista 6 päivänä tammikuuta 1984 annetun lain (21/84) 3 §, 4 §:n 2 momentti ja 8 § sekä

lisätään lakiin uusi 2 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki*

*Ehdotus*

## 2 a §

Jos kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleva vaatii rangaistusta tai korvausta rikoksen johdosta, joka on kohdistunut hänen henkeensä tai terveyteensä taikka henkilökohtaiseen vapauteensa hänen ollessaan suorittamassa virka- tai työtehtävää taikka virka- tai työtehtävän vuoksi, on hänelle myönnettävä vapautus 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuista maksuista ja kustannuksista edellyttäen, että hänen oikeusturvansa toteuttaminen sitä vaatii rikoksen vakavuuden, rikoksella aiheutettujen vahinkojen tai muun erityisen syyntä vuoksi. Sanotussa lainkohdassa mainituin edellytyksin on tuomioistuimen määrättävä hänelle pyynnöstä oikeudenkäyntiavustaja.

Jos kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleva on rikoksen johdosta saanut surmansa, on hänen puolisolleen ja alaikäisille lapsilleen myönnettävä 1 momentissa mainitut edut siinä säädettyin edellytyksin.

Milloin 1 momentissa tarkoitettu rikos on kohdistunut siihen, joka on ollut kunnan tai kuntainliiton palveluksessa olevan apuna tämän ollessa suorittamassa virka- tai työtehtävää, on hänelle tai, jos hän on rikoksen johdosta saanut surmansa, hänen puolisolleen ja alaikäisille lapsilleen myönnettävä 1 momentissa mainitut edut siinä säädetyin edellytyksin.

Mitä 3 §:n 1 momentissa, 4 §:n 3 momentissa ja 5 §:ssä säädetään kunnan tai kuntainliiton palveluksessa olevasta, koskee vastaavasti edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettua edunsaajaa.

## 3 §

Kunnan tai kuntainliiton on korvattava valtiolle palveluksessaan olevan oikeudenkäynnistä val-

## 3 §

Kunnan tai kuntainliiton on korvattava valtiolle palveluksessaan olevan oikeudenkäynnistä val-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

tiolle aiheutuneet 2 §:ssä tarkoitetut kustannukset.

Ennen kuin tuomioistuin päättää 2 §:ssä tarkoitettujen etujen myöntämisestä tai 1 momentissa tarkoitetusta korvausvelvollisuudesta, on sen varattava kunnalle tai kuntainliitolle tilaisuus tulla kuulluksi.

tiolle aiheutuneet 2 ja 2 a §:ssä tarkoitetut kustannukset.

Ennen kuin tuomioistuin päättää 2 ja 2 a §:ssä tarkoitettujen etujen myöntämisestä tai 1 momentissa tarkoitetusta korvausvelvollisuudesta, on sen varattava kunnalle tai kuntainliitolle tilaisuus tulla kuulluksi.

## 4 §

Edellä 2 §:ssä mainittujen maksujen ja kustannusten suorittamisesta sekä niiden korvaamisesta lunastukseen ja toimituspalkkioon oikeutetulle virkamiehelle on voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetussa laissa on säädetty.

Edellä 2 ja 2 a §:ssä tarkoitettujen etujen myöntämisestä ennen asian vireille panoa ja asian käsittelyn eri vaiheissa sekä sanotuissa lainkohdissa mainittujen maksujen ja kustannusten suorittamisesta on voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetussa laissa on säädetty.

## 8 §

Tuomioistuimen tämän lain nojalla antamaan päätökseen saadaan hakea muutosta valittamalla. Muutoksen hakemisesta 2 §:n nojalla annettuun päätökseen on soveltuvin osin voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetussa laissa on säädetty muutoksen hakemisesta.

## 8 §

Tuomioistuimen tämän lain nojalla antamaan päätökseen saadaan hakea muutosta valittamalla. Muutoksen hakemisesta 2 tai 2 a §:n nojalla annettuun päätökseen on soveltuvin osin voimassa, mitä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetussa laissa on säädetty muutoksen hakemisesta.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä  
kuuta 19 .*

